

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tervajärvi, L. & Storvik-Sydänmaa, S. (2021) Etäisesti läsnä – opiskelijoiden kokemuksia käytännön harjoittelun etäohjauksesta pandemian aikana. TAMKjournal, 11.5.2021.

URL: <https://tamkjournal.tamk.fi/etaisesti-lasna-opiskelijoiden-kokemuksia-kaytannon-harjoittelun-etaohjauksesta-pandemian-aikana/>

Etäisesti läsnä – opiskelijoiden kokemuksia käytännön harjoittelun etäohjauksesta pandemian aikana

- in [Kehittäminen ja soveltava tutkimus](#) · [Sosiaali- ja terveysala](#)
- — 11 touko, 2021

Teknologian kehitys on johtanut viime vuosina siihen, että etäopetus on vakiinnuttanut asemansa erilaisissa koulutuksissa. Terveysalan koulutukset ovat kuitenkin usein hyödyntäneet lähinnä lähiopetusta. Maailmanlaajuinen pandemia on pakottanut myös terveysalan tutkinto-ohjelmat kehittämään omia etäopetusmenetelmiään. Terveysalan opinnoissa ohjatulla harjoittelulla on suuri merkitys. Artikkelissa esiteltävän tutkimuksen avulla selvitettiin opiskelijoiden kokemusta käytännön harjoittelun etäohjauksesta ja sen merkityksestä. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan opettajan aito kiinnostus opiskelijan oppimisesta välittyy myös etäyhteyden välityksellä.

Kirjoittajat: Lasse Tervajärvi ja Stiina Storvik-Sydänmaa

Terveysalan koulutuksiin kuuluvia käytännön harjoitteluja on Suomessa pyritty kehittämään erilaisten suositusten ja ohjeiden avulla (ValOpe 2017). Käytännön harjoittelu on oleellinen osa terveysalan opintoja, jotta opiskelija voi saavuttaa oman alansa asiantuntijuuden. Terveysalan koulutuksissa käytännön harjoittelu tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden oppia uutta sekä hyödyntää ja soveltaa teoriassa opittuja asioita aidoissa oppimisympäristöissä. Esimerkiksi sairaanhoitajaopiskelijoiden tutkinto-ohjelman 210 opintopisteestä 75 on pelkästään harjoittelua, mikä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin ammattipätevyyden tunnustamisesta (2005/36/EY).

Tärkeässä asemassa käytännön harjoittelussa on ohjaus. Hyvä ohjaus ei sisällä vain opiskelijan ohjausta, opetusta ja tukemista harjoittelupaikassa, vaan se myös edistää opiskelijan reflektointitaitoja sekä kriittistä ajattelua (ValOpe 2017). Onnistuessaan ohjaus liittyy teorian ja käytännön yhteen syventäen näin opittua sekä antaa opiskelijoille valmiuksia työelämää varten. Harjoittelupaikan ilmapiiri ja henkilöstön myönteinen suhtautuminen opiskelijaan edistävät myös oppimista (Luojaus 2011). Lisäksi myönteiset kokemukset harjoittelusta vaikuttavat opiskelumotivaatioon ja alalla pysymiseen (Kajander-Unkuri 2015).

Onnistunut harjoittelu ei ole riippuvainen pelkästään harjoittelupaikasta, vaan myös koulutuksen järjestäjien, opettajien, aktiivisuutta tarvitaan. Opettajan tehtävänä on tukea niin opiskelijaa kuin ohjaajaakin harjoittelun aikana ja olla läsnä arviointikeskusteluissa varmistamassa arvioinnin käytäntöjen yhdenmukaisuus. Esimerkiksi ongelmatilanteissa on tärkeää, että opiskelija kokee voivansa lähestyä opettajaa. (Luukka 2007; Helminen ym. 2014; Helminen ym. 2017.)

Tämä tutkimus toteutettiin osana Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamaa HARKKA – Harjoittelusta työelämään muuttuvissa terveysalan toimintaympäristöissä -hanketta, jossa tavoitteena on kehittää monipuolisia ja moniammatillisia terveysalan koulutuksen harjoittelu ympäristöjä ja -käytänteitä.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 27 käytännön harjoittelua suorittavaa opiskelijaa, joita ohjasi kaksi opettajaa. Opiskelijoille lähetettiin harjoittelun päätyttyä sähköpostilla lyhyt kysely, johon vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselyssä selvitettiin sitä, miten harjoittelun ohjaus erosi ennen pandemiaa tehdyistä harjoitteluista ja millaisena opiskelijat kokivat harjoittelun etäohjauksen. Harjoittelussa olleista opiskelijoista kyselyyn vastasi kolmannes.

Ohjauksen toteutus

Käytännön harjoittelua suorittavat opiskelijat jaettiin kahteen ryhmään, joita ohjasi eri opettaja. Molemmissa ryhmissä opiskelijat toimittivat ensimmäisen viikon aikana opettajalleen kommentoitavaksi omat oppimistavoitteensa. Toisella ryhmällä opettaja oli puhelimitse läsnä opiskelijan loppuarvioinnissa, jossa oli mukana myös ohjaaja.

Toinen ryhmä hyödynsi ohjauksessa Zoomia. Opiskelijoille järjestettiin useana ajankohtana kaksi eriteemaista Zoom-tapaamista, joihin valtaosa opiskelijoista osallistui ainakin kerran. Tapaamisiin osallistuneet opiskelijat suorittivat harjoittelua eri osastoilla. Ensimmäisen tapaamiskerran teemana oli opiskelijoiden oppimistavoitteet ja kokemus ensimmäisestä harjoitteluviikosta. Toinen tapaamiskerta käsitteli harjoittelun tavoitteiden mukaista etenemistä ja eettisiä ongelmia, joihin opiskelija oli harjoittelun aikana törmännyt. Kolmas Zoom-tapaaminen oli henkilökohtainen loppuarviointi, jossa läsnä olivat sekä opettaja että ohjaaja. Loppuarvioinnin ajankohta valikoitu osaston tarpeiden mukaan; jopa yövuorot olivat käytössä. Arviointia varten opiskelijat käyttivät omaa tietokonettaan, jotta harjoittelupaikan verkkoyhteys ei ollut esteenä Zoomin käytölle.

Opiskelijoiden kokemukset käytännön harjoittelun ohjauksesta

Suurin osa vastanneista opiskelijoista ei kokenut opettajan roolin harjoittelun aikana kärsineen koronasta. Päinvastoin osa opiskelijoista toi esiin sen, että opettaja oli aiempaa enemmän läsnä ja helpommin lähestyttävissä harjoittelun aikana. Esimerkiksi Teuhon ym. (2017) tutkimuksen mukaan suurin osa opiskelijoista tapaa harjoittelun aikana ohjaavan opettajan joko kasvokkain tai virtuaalisesti 1–3 kertaa. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut tämän selvityksen perusteella. Osa opiskelijoista kertoo, että aiemmissa harjoitteluissa he ovat kommunikoineet ohjaavan opettajan kanssa ainoastaan sähköpostin välityksellä toimittaessaan tarvittavia dokumentteja ja mahdollisissa ongelmatilanteissa. Tässä harjoittelussa kaikki vastaajat olivat kuitenkin käyneet vähintään loppuarvioinnin puhelimitse ohjaavan opettajan kanssa.

Opettaja oli enemmän läsnä ja osallistui enemmän harjoittelun aikana käytännön järjestelyihin ja auttoi tarvittaessa nopealla aikataululla. Ennen Covidia opettajat ohjasivat aika vähän harjoittelun asioita, varsinkaan sen aikana.

Suurin osa opiskelijoista piti opettajan läsnäoloa vähintään loppuarvioinnissa hyvänä asiana. Opettajan esittämät kysymykset edesauttavat opiskelijoiden mielestä oppimista, sillä kysymykset haastavat reflektoimaan entistä syvemmin. Osa opiskelijoista toivoikin, että opettaja olisi läsnä myös väliarvioinnissa. Opiskelijat mainitsivat, että opettajan läsnäolo tekee opettajasta myös helpommin lähestyttävän ja antaa tunteen siitä, että opettaja aidosti välittää opiskelijan oppimiskokemuksesta. Lisäksi opiskelijat nostivat esiin sen, kuinka ohjaajillakin tulisi olla mahdollisuus keskustella opettajan kanssa ja kuulla opettajan mielipiteitä ja kysymyksiä.

Mielestäni sillä ei ole merkitystä, onko opettaja läsnä paikan päällä vai etänä. Itse pidin siitä, että opettaja osallistui arviointikeskusteluun. Se osoitti opettajan aitoa kiinnostusta opiskelijan oppimista kohtaan. Koin myös, että opettajan kysymykset omista kokemuksistani ja toimintatavoistani lisäsivät itsereflektiotani harjoittelujaksosta ja tukivat sillä tavoin omaa oppimistani.

Vastaaajista kolmanneksella oli kokemusta Zoom-tapaamisista harjoittelun aikana. Zoom-tapaamiseen osallistuneet opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä tapaamisiin. Tapaamisiin oli etäyhteyden ansiosta vaivatonta osallistua, ja tapaamiset olivat riittävän lyhyitä ja ytimekkäitä. Lisäksi ohjelman käyttö koettiin helpoksi. Opiskelijat nostivat vastauksissaan esiin, kuinka mukavaa heistä oli kuulla muiden kokemuksista ja vertailla niitä omiin kokemuksiin sekä pohtia harjoittelussa tapahtuneita tilanteita. Tämä tuki myös opiskelijan omaa jaksamista.

Koin zoom-tapaamisen hyvänä ja se tuki jaksamista ja oli mukava kuulla muiden opiskelijoiden kokemuksia ja vertailla niitä. Sai huomata, että harjoittelu eteni hyvin ja oikeaan suuntaan.

Nykytekniikan mahdollistaa etäohjauksen

Tulosten perusteella voidaan todeta, että opiskelijat eivät kokeneet etäyhteyden käyttöä harjoittelun ohjauksessa negatiivisena asiana. Nykytekniikka mahdollistaa opettajan läsnäolon ilman yhteistä fyysistä paikkaa. Etenkin etäohjauksen hyödyntäminen valikoidusti yhteisissä tapaamisissa oli opiskelijoille mieluista. Etäohjaus ei vähennä opettajan läsnäoloa harjoittelussa, sillä tukeminen ja reflektointiin haastaminen onnistuvat myös etänä.

Moni opiskelija korosti vastauksissaan ohjaajan roolia oppimisessa. Opiskelijoiden mukaan hyvästä ohjaajasta välittyy halu ohjata. Lisäksi ohjaaja osaa arvioida opiskelijan osaamistasoa ja antaa tämän perusteella opiskelijalle tehtäviä ja vastuuta. Ohjaaja ei myöskään ota itse liian suurta roolia. Opiskelijoiden mielestä osa ohjaajista tarvitsisikin koulutusta ohjaamiseen. Toisaalta opiskelijat korostavat sitä, että motivaation ohjaukseen tulisi lähteä ohjaajasta itsestään. Hoitotyö on raskasta, eikä kaikilla ole aina jaksamista ohjauksen tuottamaan ylimääräiseen työhön. Ohjaukseen motivoitumaton ohjaaja voi tahtomattaankin antaa vähemmän ohjausta, jolloin opiskelija ei saa optimaalista harjoittelukokemusta. Esimerkiksi Teuvo ym. (2017) nostavat esiin sen, että toimimaton ohjaussuhde ja nimetyt ohjaajan puuttuminen voivat tehdä harjoittelusta negatiivisen kokemuksen opiskelijalle.

Opiskelijoiden vastaukset voivat kuvastaa sitä, että opettaja ja ohjaaja eivät toimi parhaassa mahdollisissa yhteistyössä, vaan ennemminkin yksittäisinä toimijoina. Ohjaajat eivät välttämättä saa tarpeeksi tukea ja ohjausta koulutuksen järjestäjiltä, mikä voi johtaa siihen, että halukkaita ohjaajia ei ole tarpeeksi eikä ohjaajiksi valituilla ole riittävästi tietämystä onnistuneen ohjauksen edellytyksistä. Yksi opiskelijoista toivoikin, että harjoittelun aikana olevia ”hiljaisia hetkiä” hyödynnettäisiin paremmin ja harjoittelupaikoilla olisi niitä varten suunnitelmat. Hän olisi toivonut esimerkiksi mahdollisuutta pieniin ”simulaatioihin” tai työssä kohdattavien tilanteiden syvempää pohtimista. Näitä hiljaisia hetkiä voisi suunnitella yhdessä ohjaavien opettajien kanssa, jotta ohjaajalla olisi tarpeeksi tietoa esimerkiksi siitä, mitä opinnoista olisi juuri tässä harjoittelussa tärkeää harjoitella.

Lähteet

Direktiivi 2005/36/EY. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi ammattipätevyyden tunnustamisesta. Euroopan unionin julkaisutoimisto. Viitattu 3.5.2021.

<https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/92fa2e60-d5a9-40e8-8847-524743fee76e/language-fi>

Helminen, K., Tossavainen, K. & Turunen, H. 2014. Assessing clinical practice of student nurses: views of teachers, mentors and students. *Nurse Education Today* 34 (8), 1161–1166.

Helminen, K., Johnson, M., Isoaho, H., Turunen, H. & Tossavainen, K. 2017. Final assessment of nursing students in clinical practice: Perspectives of nursing teachers, students and mentors. *Journal of Clinical Nursing* 26 (23–24), 4795–4803.

Kajander-Unkuri, S. 2015. Nurse competence of graduating nurse students. Turun yliopiston julkaisu, Sarja D, osa 1158, *Medica-Odontologica*, väitöskirja. Turun yliopisto

Luoja, K. 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli – ohjaajien näkökulma. *Acta Universitatis Tamperensis* 1579, Tampere University Press.

Luukka, K. 2007. Vastavalmistuneiden lähihoitajien koulutuksenaikaiset merkitykselliset oppimiskokemukset vanhustyössä. Tunnepeili oppimiskokemusten merkityksellistäjänä. Kuopion yliopiston julkaisu E. *Yhteiskuntatieteet* 142.

Teuvo, S., Roto, H., Sulonen, T., Vikberg-Aaltonen, P. & Sankelo, M. 2017. Terveysalan opiskelijoiden kielteiset kokemukset harjoittelun aikana. *Tutkiva hoitotyö* 15:1, 10–17.

ValOpe. 2017. Opiskelijaohjauksen laatusuositukset. Viitattu 3.5.2021. <https://kho-kliiniset-hoitotyon-opettajat.webnode.fi/news/opiskelijaohjauksen-laatusuositukset-paivitetty/>

Kirjoittajat

Lasse Tervajarvi, lehtori, *Terveys, TAMK*
lasse.tervajarvi@tuni.fi

Stiina Storvik-Sydänmaa, lehtori, *Terveys, TAMK*
stiina.storvik-sydanmaa@tuni.fi

Kuvituskuva: Unsplash/Marcelo Leal